

Geschiedenis Tuinpark Lissabon

Aan de Sloterweg 865, net ten oosten van de Rotonde van de Anderlechtlaan, ligt het Tuinpark Lissabon. Het is vernoemd naar en gelegen achter de boerderij Lissabon aan de Sloterweg 867-871. Het tuinpark is aangelegd vanaf 1968.

Waar de naam 'Lissabon' vandaan komt is onduidelijk, of er verband bestaat met de Portugese hoofdstad (emigranten daarvandaan?) is niet aantoonbaar. De huidige boerderij dateert uit het begin van de 20e eeuw, maar heeft oudere voorgangers gehad.

Boerderij Lissabon aan de Sloterweg 867-871; september 1986. Foto: Beeldbank Stadsarchief Amsterdam.

Het land achter de boerderij was tot halverwege de 20e eeuw een veenweidegebied, in gebruik voor de veeteelt. Het tuinpark op dit land werd aangelegd vanaf 1968. Dit was bedoeld als compensatie voor verdwenen delen van het tuinpark Ons Buiten in de Riekerpolder, die moesten wijken voor de aanleg van autosnelwegen.

Het tuinpark Ons Buiten is opgericht in 1922 en bevond zich toen nog in de Baarsjespolder, nabij de Wiegbrug. Door het oprukken van de stedelijke bebouwing ten noorden van de Admiraal de Ruijterweg moest dit tuinpark verdwijnen en kreeg vanaf 1927 een nieuwe locatie aan de Riekerweg in de Riekerpolder, aan de zuidwestelijke stadsrand van Amsterdam.

Het meest noordelijke deel van dit tuinpark, gelegen langs de omstreeks 1930 aangelegde Ringspoorbaan, moest in de jaren zestig verdwijnen voor de aanleg van een breed dijklichaam door de Riekerpolder t.b.v. de omlegging van de bestaande Rijksweg 4 (nu de A4) om een aansluiting te maken op de Ringweg (A10). Hier kwam het verkeersknooppunt Riekerpolder.

Luchtfoto van het Tuinpark Ons Buiten in de Riekerpolder, gezien vanuit het zuidoosten; 28 september 1937. Rechts is de Ringspoordijk. De driehoek links daarvan moest in de jaren zestig wijken voor de aanleg van de autosnelweg naar Den Haag. Het gedeelte links daarvan bestaat nog steeds als tuinpark. Foto: Beeldbank Stadsarchief Amsterdam.

Voor dit project moest niet alleen een deel van tuinpark Ons Buiten wijken, maar ook van het zuidelijke deel van het Siegerpark en het Bijenpark verdween een deel onder het dijklichaam. Ter compensatie hiervan werd in 1965 het Nieuwe Bijenpark aangelegd in de Eendrachtspolder ten westen van Geuzenveld.

Ter compensatie van het verdwenen deel van tuinpark Ons Buiten werd een stuk voormalig veenweidegebied aangewezen aan de Sloterweg achter de bestaande boerderij Lissabon. Het terrein van het tuinpark wordt (tegenwoordig) begrensd door de Haagseweg, Anderlechtlaan en Sloterweg. Nabij de boerderij staan nog vier arbeiderswoningen aan de Sloterweg 833-837.

Het terrein waar later het Tuinpark Lissabon is aangelegd op een Minuutplan uit 1811-1832. Bovenaan de Sloterweg met linksboven de nog steeds bestaande kronkel in de weg. Boerderij Lissabon is later gebouwd op kavel 220. Tussen de kavels 217 en 226 is de toenmalige Molenwetering zichtbaar. Afbeelding: Beelsbank Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Het terrein waar later het Tuinpark Lissabon is aangelegd op een kaart van de Dienst der Publieke Werken uit 1921. Bovenaan de Sloterweg met linksboven de nog steeds bestaande kronkel in de weg. Daarnaast is de Boerderij

Lissabon op kavel 974. Tussen de kavels 1182 en 1206 is de toenmalige Molenwetering zichtbaar. Afbeelding: Beeldbank Stadsarchief Amsterdam.

Ten zuiden van deze woningen lag vroeger het begin van de molenwetering die helemaal doorliep naar de oever van de Nieuwe Meer bij de vroegere Riekermolen. Een restant van deze molenwetering is nog terug te vinden in het terrein van het tuinpark, dit is de duidelijk bredere sloot dan de andere sloten, die het IJsvogelpad halverwege kruist. Deze wetering liep vroeger achter de huizen van de Sloterweg door naar het oosten en eindigde naast het huidige perceel Sloterweg 705.

Dit is terug te vinden bij vergelijking van de huidige kaart met oude kaarten uit deze omgeving. Zie ook het Minuutplan uit 1811-1832 tussen de kavels 217 en 226 en de kaart uit van de Dienst der Publieke Werken 1921 tussen de kavels 1182 en 1206.

Plattegrond Tuinpark Lissabon. Het zuiden is boven. In het midden bij het IJsvogelpad (nr. 8) het restant van de Molenwetering.

Toen de eerste tuinders hier in 1968 arriveerden maakte het terrein een deprimerende indruk. Er stonden slechts rode piketpaaltjes die aanduiden waar de tuinpercelen zouden komen. Het kale stuk grond van 200 bij 225 meter had weinig begroeiing en gaf een vrij uitzicht op het dijklichaam van de Nieuwe Haagseweg. Er stonden alleen door de gemeente aangeplante kleine boompjes en struiken op de buitensingels.

Om van dit lege terrein een tuinpark te maken werden veel huisjes afkomstig van tuinpark Ons Buiten plank voor plank gedemonteerd en op hun nieuwe plek bij Lissabon weer opgebouwd. Er waren ook tuinders die de voorkeur gaven aan een nieuwbouwhuisje.

In de eerste jaren werd het terrein verder ingericht met waterleiding en er werden septic tanks ingegraven. De huisjes waren aanvankelijk nog vrij sober, zonder de tegenwoordige accu's, zonnepanelen en koelkasten.

1968: Het nog kale terrein van Tuinpark Lissabon met op de achtergrond Rijksweg 4 naar Den Haag. De septic tanks voor de wc's in de nog te bouwen tuinhuisjes zijn afgeleverd, maar nog niet ingegraven. Een tuinder van het eerste uur: "Die krenge wogen ongeveer 650 kilo. We rolden ze met z'n allen naar onze kavels. Dan groeven we een diep gat waar we de gevaartes samen in lieten vallen." Foto: Archief Tuinpark Lissabon.

Deze foto geeft goed weer hoe Tuinpark Lissabon er begin jaren zeventig van de vorige eeuw uitzag. Het park kreeg langzaam maar zeker vorm. Een tuinder is aan het hooien. Vermoedelijk maakt zij het perceel gereed zodat het tuinhuis erop gebouwd kan worden. Op de foto is ook het kleine noodhuisje te zien. Veel tuinders maakten van bijvoorbeeld oude deuren, die zij op straat of bij de sloop vonden, een tijdelijke overdekte plek om spullen droog te houden. Op de achtergrond is het talud van de A4 zichtbaar. Foto: Archief Tuinpark Lissabon.

Entree tot het Tuinpark Lissabon; 24 juli 2008. Foto: Beeldbank Stadsarchief Amsterdam.

Tuinpark Lissabon; 29 juni 2016. Foto: Erik Swierstra.

Actie 'Schoffel de tuinders niet onder' voor het behoud van de tuinparken in Amsterdam; 10 november 2021. Foto: Erik Swierstra.

In ruim een halve eeuw is het tuinpark Lissabon tot een groene oase uitgegroeid. Op het park met een oppervlakte van circa 5,8 hectare bevinden zich 108 tuinen. Aangrenzend aan het tuinpark liggen de groengebiedjes tuinpark Bijenpark, Siegerpark en 'het Reigersbosje'.

Het tuinpark is gelegen op loop- en fietsafstand van de stad, nabij de in de jaren negentig gebouwde woonwijk Nieuw Sloten. Het wandelpark is tussen eind maart en half oktober vrij toegankelijk voor wandelaars. In 2003 is door het aanleggen van brugjes naar het Siegerpark en het Bijenpark ook een interessante mogelijkheid ontstaan voor een rondwandeling door het groengebied tussen Sloterweg en Haagseweg.

Boerderij Lissabon aan de Sloterweg 867-871; 19 januari 2021. Foto: Erik Swierstra.

In oktober 2024 is er een film gemaakt over de geschiedenis van het tuinpark.

*Erik Swierstra, december 2024.
Werkgroep Historie Sloten-Oud Osdorp*

Zie ook:

* *Tuinpark Lissabon: van prutmassa in 1968 naar groene oase nu*

* *Geschiedenis Tuinpark Lissabon op www.tuinparklissabon.nl*